

Onafhankelijk weekblad
sinds 1877

12 april 2018

Jaargang 142 / Nr. 15

€ 4,95

DE GROENE AMSTERDAMMER

BP 8 710966 122907 0 15 18

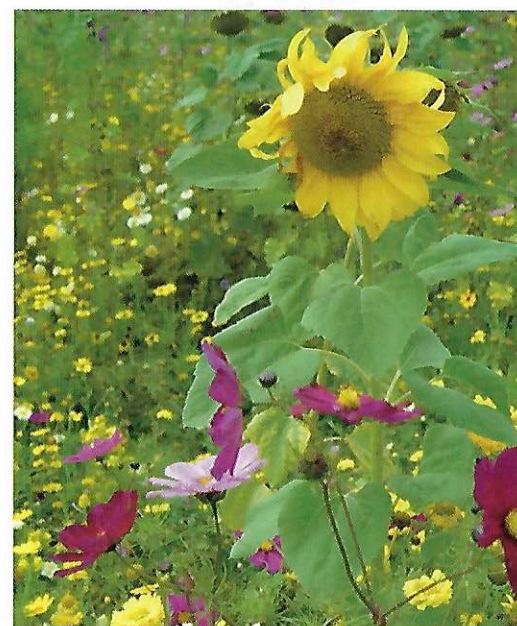

De nep-boeddha's van Silicon Valley
Barbara Ehrenreich over
de waanzin van mindfulness

Meer loon naar werk

Elf voorstellen waarmee onze
salarissen omhoog gaan

**Waarom
biologische
landbouw niet
altijd beter is**

Kroatië en asielzoekers zijn tot elkaar gedoemd

'Het wordt onhoudbaar'

Volgens de afspraak dat vluchtelingen asiel moeten aanvragen in het eerste land van aankomst in de EU stuurt West-Europa steeds vaker vluchtelingen terug naar vooral Kroatië. De Kroaten zijn daar niet blij mee, en de asielzoekers al helemaal niet.

door Janine Meijer beeld Frederik Beyens

EEN STAPELBED, EEN naaimachine op een doos met een plank, een glimmende televisie en een verroeste ijskast die onophoudelijk staat te ronken. Meer spullen passen er niet in kamer 103 van Hotel Porin, twintig minuten rijden van het oude stadscentrum van Zagreb. Meer spullen heeft de Iraakse Kmal (31) ook niet. In januari 2015 vluchtte hij met zijn vrouw Lajan (28) en zijn zoontje Duhien (4) uit Mosul, de op twee na

grootste stad van Irak. Mosul werd in de zomer van 2014 ingenomen door Islamitische Staat. Aanhoudende gevechten met het regeringsleger veranderden de historische stad in een ruïne zonder water en elektriciteit, waar het leven ondraaglijk en uiterst gevaarlijk werd.

Sinds een jaar overleeft het gezin in Porin, een paar jaar terug nog een driesterrenhotel waar toeristen zich lieten verwennen, vandaag

een verwaarloosd gebouw waar zeshonderd vluchtelingen voornamelijk uit Syrië, Irak en Afghanistan kamperen in kleine, broeierige kamers.

Het is niet de eerste keer dat Kmal en Lajan in Kroatië zijn. In de herfst van 2015 reisden ze met 660.000 andere vluchtelingen door het Balkanland. Op de drukste dagen trokken er elfduizend vluchtelingen per dag door Kroatië, blijkt uit cijfers van de Internationale Organisatie voor Migratie (IOM). Dat is drie keer zo veel als het aantal vluchtelingen dat Kroatië voorheen op jaarbasis ontving. Vrijwel geen enkele vluchteling wilde in Kroatië blijven. Het einddoel was het rijke en veilige West-Europa waar veel vluchtelingen familie hebben wonen. Kmal en Lajan waren op weg naar Zweden waar de neef van Kmal meer dan 25 jaar geleden naar toe verhuisde.

Zes maanden deden ze over de reis uit Irak,

broers en zussen die in Irak waren achtergebleven, deed te veel pijn. Naar televisiebeelden van het kapotgeschoten Mosul kijken durfden ze niet. Maar hé, ze hadden het gehaald. Eindelijk kon hun nieuwe leven beginnen.

Maar nauwelijks zes maanden nadat het gezin in Zweden was aangekomen, stond er politie op de stoep. Lajan moest terug naar Kroatië. Ze had daar door het iom vingerafdrukken laten afnemen, zeiden de politiemensen. Lajan ontkende, maar niemand in Zweden die naar haar wilde luisteren. *Kmal*: 'Het was uitgesloten dat mijn vrouw alleen zou vertrekken.' Twee dagen na het politiebezoek zaten Kmal, Lajan en zoontje Duhin in het vliegtuig naar Zagreb.

WEST-EUROPA STUURT steeds vaker vluchtelingen terug naar Kroatië en ook naar Bulgarije en Hongarije. Dit gebeurt op basis van de Dublin III-verordening. Landen van de Europese Unie spraken af dat vluchtelingen asiel moeten aanvragen in het eerste land van aankomst in de EU. Wie dat niet doet en doorreist, kan worden teruggestuurd. Voor veel vluchtelingen uit Afghanistan, Irak en Syrië die naar Europa reizen, is Griekenland het eerste land waar ze de EU binnenkomen. Maar terugsturen naar Griekenland mocht lange tijd niet. Het is een schending van de mensenrechten, oordeelde het Europees Hof voor de Rechten van de Mens in 2011.

In dat jaar stapte een Afghaanse asielzoeker die via Griekenland naar België was gekomen en op basis van het Dublinverdrag weer werd teruggestuurd naar Griekenland naar de rechter. Het Hof oordeelde dat de Afghaan in Griekenland een mensonwaardige behandeling kreeg als asielzoeker en dat zijn rechten werden geschonden. Ook in 2011 al zaten Griekse opvangcentra overvol, sliepen asielzoekers op straat en hadden ze weinig kans op een eerlijke asielprocedure.

Sinds 2016 mag terugsturen naar Griekenland weer wel, maar alleen als het jonge, alleenstaande mannen betreft en als Griekenland kwalitatieve opvang en toegang tot de asielprocedure kan garanderen. Voor de andere vluchtelingen geldt dat de buitengrens van de EU in feite is opgeschoven naar landen als Kroatië, Bulgarije en Hongarije. Maar hoe lang houden deze landen dit vol?

VOLGENS DE European Council on Refugees and Exiles (ECRE), een pan-Europese alliantie van bijna honderd ngo's die de rechten van vluchtelingen, asielzoekers en ontheemden verdedigen, kreeg Kroatië vorig jaar 890 keer de vraag om een asielzoeker terug te nemen. Vooral Duitsland en Slovenië proberen asielzoekers terug naar Kroatië te sturen. In 2016 werden er vanuit verschillende lidstaten van de Europese Unie 601 asielzoekers teruggestuurd naar Kroa-

tië. In 2015 waren dat er nog maar 24. Bulgarije moest in 2016 onder 'Dublin' 624 vluchtelingen terugnemen en Hongarije 513. Eerder ging het ook in deze landen om enkele tientallen per jaar.

Vooral Kroatië krijgt het steeds moeilijker. Er staan duizenden asielzoekers op de nominatie van verschillende Europese landen om naar dit Balkanland te worden uitgezet. Kroatië doet het namelijk in vergelijking met Hongarije en Bulgarije redelijk goed met zijn vluchtelingenopvang. Hongarije sluit vluchtelingen op in speciaal voor hen bedoelde detentiecentra. Dat

Voor veel West-Europese landen is de kunst om meer vluchtelingen kwijt te raken dan toegeschoven te krijgen

mag niet volgens het Vluchtelingenverdrag. Een (bijna-)totaalverbod om naar Hongarije terug te sturen, zoals voor Griekenland geldt, is er nog niet, maar terugsturen naar Hongarije is nu wel veel minder makkelijk geworden. De kans is aanzienlijk dat de vluchteling naar de rechter stapt om te proberen zijn uitwijzing te voorkomen. Dat geeft veel administratieve rompslomp en extra kosten. Bulgarije is ook een nachtmerrie voor vluchtelingen, met grenswachters die honden op ze af sturen, *migrant hunters* die binnenslippende vluchtelingen achtervolgen en aan de politie uitleveren en de vele opstandjes in propvolle, smerige opvangcentra. Net als naar Hongarije maken asieladvocaten goede kans op verbod op uitzetting naar Bulgarije voor hun cliënten.

Kroatië is voor vluchtelingen en EU-lidstaten die vluchtelingen kwijt willen nu de beste optie, maar hoe lang het land nog kan blijven voldoen aan de normen van het internationale Vluchtelingenverdrag is de vraag. Kroatië heeft maar een stuk of twintig asielambtenaren en die bezwijken onder de werkdruk. Ze slagen er vaak niet in om de aanvragen voor terugzending binnen de tijdslimiet van Dublin te beantwoorden. Voor wie, in Kroatië bijvoorbeeld, vingerafdrukken liet nemen, ligt de deadline op twee weken. Voor wie elders in Europa asiel aanvroeg en dat in een tweede land nogmaals doet, is het twee maanden. Voor de andere groep (vluchtelingen die een eerste keer asiel aanvroegen maar die via een ander land de EU binnenkwamen) is het één maand.

Als er binnen de gestelde tijdslimiet geen antwoord komt, noteert Dublin dat automatisch als instemming met terugzending. Vroeg of laat staan de asielzoekers dan op het vliegveld van Zagreb.

Vervut de meeste teruggestuurde vluchtelingen in Kroatië komen uit Duitsland en Oostenrijk. In veel gevallen zaten ze daar al meer dan een jaar. Duitsland is absolute koploper als het gaat over het wegsturen van vluchtelingen.

Eerst nam het gezin het vliegtuig naar de Turkse badplaats Izmir. Daar bleven ze enkele weken voor ze op een boot naar Griekenland stapten. Vanuit Griekenland trokken ze verder naar Macedonië. Aan de grens tussen Macedonië en Servië zaten ze dagenlang vast in de modder zonder dat iemand zich om hen bekommerde. Uiteindelijk lukte het om de grens over te steken. Ze bereikten Kroatië. Via Slovenië ging het verder naar Oostenrijk en Duitsland, om uiteindelijk in april 2016 in Zweden aan te komen.

Lajan was uitgeput. Zoontje Duhin sprak nauwelijks nog na alles wat hij had gezien en meegemaakt. Gelukkig kon Kmal onmiddellijk aan de slag in het bedrijf van zijn neef dat goederen importeert uit China en het Midden-Oosten. De neef regelde ook een prachtig appartement en liet dat op zijn kosten inrichten met Ikea-meubelen. De reis naar Zweden had het gezin al het spaargeld gekost. Denken aan de ouders,

Kinderen spelen met gevonden afvalzakken superhelden (Superman en Batman) nabij het opvangcentrum, het vervallen Hotel Porin in Zagreb

gen. Het land regelde in 2017 7102 zogenoemde *outgoing transfers*. Ook Oostenrijk deed het met 3760 *outgoing transfers* niet slecht. Wie de tabellen van de *incoming transfers* bestudeert, ziet dat Duitsland en ook Zweden hier bovenaan staan. Duitsland stuurt dus niet alleen de meeste vluchtelingen weg, maar ontvangt ook de grootste groep vluchtelingen die op basis van het Verdrag van Dublin weer uit een derde land naar hen worden gestuurd, omdat er bewijzen opdoken dat ze daar eerder waren.

Pingpongen met vluchtelingen is dagelijkse kost voor veel West-Europese landen. De kunst is om er meer kwijt te raken dan toegeschoven te krijgen. Dat lukt behalve Zweden vooral Zwitserland en Oostenrijk het best, blijkt uit de gegevens van de ECRE. Kroatië is minder handig: het wist vorig jaar slechts acht asielzoekers het land weer uit te duwen. Waarheen is niet duidelijk.

De vingerafdrukken worden verzameld in het Eurodac-systeem dat elk EU-land kan consulteren. Veel vluchtelingen zijn ervan overtuigd dat het wel snor zit met hun asielaanvraag als ze onderweg naar hun land van keuze nergens in de EU vingerafdrukken hebben laten nemen. Maar ook wie onder de radar weet te blijven, kan worden teruggestuurd. Probeer als asielzoeker maar eens uit te leggen hoe je Nederland bent binnengekomen zonder eerst door een andere EU-lidstaat te zijn gereisd. Dat lukt alleen als je de Nederlandse asielambtenaren ervan weet te overtuigen dat je met een boot via de Noordzee bent gekomen. In veel gevallen kom je daar niet mee weg.

'TOEN WE IN ZWEDEN asiel aanvroegen, ging het mis', zegt Lajan met tranen in haar ogen in kamer 103 van Hotel Porin. 'De asielambtenaren kwamen erachter dat we via Kroatië, Oostenrijk en Duitsland naar Zweden waren gereisd. Ik heb nooit ergens vingerafdrukken laten nemen, maar toch was mijn naam terug te vinden in het Eurodac-systeem. We smeekten de Zweden om te mogen blijven. We waren niemand tot last en verdienden onze eigen boterham. Tevergeefs. Twee dagen nadat de politie voor onze deur stond, werden we terug naar Kroatië gevlogen.'

Hotel Porin kan de toestroom van vluchtelingen nauwelijks aan. Officieel kunnen er zeshonderd vluchtelingen worden gehuisvest. 'Dagelijks melden zich nieuwe vluchtelingen aan de receptie. Ik probeer iedereen een bed te geven, maar dat wordt steeds moeilijker', zegt directeur Anita Dakic terwijl ze ons rondleidt door het opvangcentrum. In de gangen slingerd overal afval. Een paar jongens hangen verveeld op een kapotte rieten bank te wachten tot het ene nog werkende stopcontact vrij is en ze hun gsm kunnen opladen. Door de vieze ramen kun je nauwelijks nog naar buiten kijken. Kranen lekken, wc's overstromen en stapelbedden dreigen om te vallen. De kantine is troosteloos en tochtig. Iedereen neemt zijn eten liever mee naar zijn kamer. De plastic verpakkingen gooien ze onderweg achteloos op de grond.

ASIELZOEKERS HEBBEN RECHT op medische verzorging, maar dat recht staat in Kroatië onder druk, zegt Senga. Ze werkt voor de ngo Dokters van de Wereld als verpleegster in Hotel Porin. 'We kunnen de stroom patiënten nauwelijks aan en er is een groot medicijntekort. Elke avond zit er een lange rij vluchtelingen voor de deur van de dokter te wachten. Soms zie ik op een avond meer dan dertig patiënten en dan nog heb ik niet iedereen kunnen helpen.' Senga spreekt de patiënten standaard in het Duits aan. Dat verstaat vrijwel iedereen, want meer dan tachtig procent van de bewoners van Porin woonde eerder in Duitsland of Oostenrijk. 'Vooral zieke mensen worden teruggestuurd', zegt Senga. Dokters van de Wereld bereidt een rechtszaak voor bij het Europees Hof voor de Rechten van de Mens in Luxemburg met als aanklacht dat Kroatië wel erg veel zieke asielzoekers krijgt teruggestuurd. 'Zieke asielzoekers kosten een

'Op papier doet Kroatië het goed, maar in de praktijk laat de overheid de vluchtelingen aan hun lot over'

overheid handen vol geld', gaat de verpleegster verder terwijl ze de geïnfecteerde huid van een jongeman uit Afghanistan inspecteert. 'Die zijn ze in West-Europa natuurlijk liever kwijt dan rijk.'

Senga kan weinig anders doen dan de Afghaan een middel tegen het jeuken geven en hem doorverwijzen naar het ziekenhuis in Zagreb. Het zou goed zijn als iemand van de staf van Porin met hem mee kon gaan, omdat vluchtelingen vaak niet goed geholpen worden in het ziekenhuis. Ze spreken de taal niet en soms denkt het ziekenhuispersoneel dat vluchtelingen geen recht hebben op gezondheidszorg. Maar asielzoekers naar het ziekenhuis begeleiden, daar heeft niemand in Porin tijd voor. Directeur Anita Dakic moet het vluchtelingencentrum zien te managen met een handvol bewakers die geeuwend bij de receptie zitten en alleen in actie komen bij vechtpartijen. Het was- sen, koken en schoonmaken wordt aan externe firma's uitbesteed.

Senga knipt elke pillenstrip in vieren. Niemand krijgt meer dan één dosis mee. Met een spuitje zuigt de verpleegster een deel van een vloeistof uit een flesje. Ze geeft de spuit gewikkeld in keukenpapier mee aan de vader van een klein meisje met obstipatie. 'Bewaren in de koelkast', roept ze hem na. En dan tegen mij: 'Als er stroom is tenminste.'

'PORIN IS GEEN PLEK waar je het lang volhoudt', zegt Sara Bencekovic (25). Ze staat aan het hoofd van Are You Syrious?, de grootste ngo in Kroatië die de belangen van vluchtelingen verdedigt. Are You Syrious? ontstond in de zomer

van 2015 toen de vluchtelingen in groten getale door de Balkanlanden trokken. De afgelopen twee jaar is ze bijna dagelijks in het opvangcentrum te vinden. Vrijwel elke asielzoeker kent ze bij naam.

Sara uit harde kritiek op de Kroatische overheid. 'Op papier doet Kroatië het best goed, maar in de praktijk laat de overheid de vluchtelingen aan hun lot over', zegt ze stellig. 'Kinderen van asielzoekers moeten naar school kunnen. Maar niemand die hen helpt om een school te vinden waar ze terecht kunnen. Asielzoekers die zes maanden in de procedure zitten, mogen volgens de Kroatische wetgeving werken. Opnieuw niemand die deze mensen de weg wijst. Onze vrijwilligers proberen te doen wat de overheid nalaat, maar asielzoekers krijgen niet waar ze recht op hebben.'

Om even te ontsnappen aan de grote drukte in Porin neemt Sara soms een adempauze op het binnenplein achter het hotel. Toen de stenen fontein met drie dolfijnkoppen nog werkte en het onkruid niet kniehooch stond, was dit voor hotelgasten vast een fijne plek om bij te komen van een dag sightseeing in Zagreb, maar nu stinkt het er naar urine. De kapotte wc's zorgen ervoor dat vluchtelingen hun behoefte buiten doen. 'Het begint onhoudbaar te worden. Niemand wil dat deze mensen hier zijn. De asielzoekers zelf niet en de Kroatische overheid ook niet.'

GEZINNEN MET JONGE KINDEREN worden door- gestuurd naar Kutina, het tweede vluchtelingencentrum van Kroatië, tachtig kilometer ten zuidoosten van Zagreb. Daar kunnen officieel 82 mensen terecht, maar inmiddels zijn het er veel meer. Vluchtelingen slapen er met vier, soms met zes mensen in een kamer van amper vijftien vierkante meter. Toch is de sfeer in Kutina meer ontspannen dan in Porin. Mannen, vrouwen en kinderen zitten samen op een bank in de centrale hal en kijken naar de televisie of tikken op hun gsm. Er is een kleine speeltuin en in de sporthal staan wat fitnessapparaten. Opvallend zijn de fris geschilderde muren. 'Daar heb ik voor gezorgd', zegt een stralende Salah (37). 'In Syrië was ik schilder. Hier verveel ik me toch maar.' In gebrekkig Engels legt Salah uit dat hij samen met zijn vrouw en vijf kinderen uit Syrië moest vluchten toen het leven daar onhoudbaar werd. 'We reisden van Griekenland naar Kroatië en door naar Oostenrijk, naar mijn twee broers. Negen maanden hebben we daar gewoond. We voelden ons er thuis. De kinderen gingen naar school en leerden Duits. Tot we afgelopen november werden opgepakt en binnen een dag op het vliegtuig naar Zagreb zaten. We begrijpen er niets van. Waarom mochten we niet in Oostenrijk blijven?'

Een eindje verderop zit Seve (38) op een laag krukje. Langzaam roert de Jezidische in een pan op een elektrisch tweepits kookplaatje. Seve kan elk moment bevallen van haar vijfde kind. In de pan drijven koolbladeren die ze straks gaat vullen met rijst en gehakt, een Iraaks gerecht waar de hele familie dol op is. Het is nog even

regelde in 2017 7102 zogenoemde *asylum seekers*. Ook Oostenrijk deed het goed, met 6.000 vluchtelingen. Dat lukt behalve Zweden vooral in Oostenrijk het best, blijkt uit de cijfers van de ECRE. Kroatië is minder handig. Het afgelopen jaar slechts acht asielzoekers uit te duwen. Waarheen is niet bekend.

De afgedrukte worden verzameld in een systeem dat elk EU-land kan controleren. Vluchtelingen zijn ervan overtuigd dat zij met hun asielaanvraag als vluchtelingen naar hun land van keuze nergens anders terecht kunnen. De afgedrukte hebben laten nemen. Onder de radar weet te blijven, kan niet. Gestuurd. Probeer als asielzoeker te leggen hoe je Nederland bent binnen te komen zonder eerst door een andere land te zijn gereisd. Dat lukt alleen als je een asielaanvraag doet. Het is niet mogelijk om te komen via de Noordzee. In veel gevallen kom je daar niet terecht.

De afgedrukte worden verzameld in een systeem dat elk EU-land kan controleren. Vluchtelingen zijn ervan overtuigd dat zij met hun asielaanvraag als vluchtelingen naar hun land van keuze nergens anders terecht kunnen. De afgedrukte hebben laten nemen. Onder de radar weet te blijven, kan niet. Gestuurd. Probeer als asielzoeker te leggen hoe je Nederland bent binnen te komen zonder eerst door een andere land te zijn gereisd. Dat lukt alleen als je een asielaanvraag doet. Het is niet mogelijk om te komen via de Noordzee. In veel gevallen kom je daar niet terecht.

De afgedrukte worden verzameld in een systeem dat elk EU-land kan controleren. Vluchtelingen zijn ervan overtuigd dat zij met hun asielaanvraag als vluchtelingen naar hun land van keuze nergens anders terecht kunnen. De afgedrukte hebben laten nemen. Onder de radar weet te blijven, kan niet. Gestuurd. Probeer als asielzoeker te leggen hoe je Nederland bent binnen te komen zonder eerst door een andere land te zijn gereisd. Dat lukt alleen als je een asielaanvraag doet. Het is niet mogelijk om te komen via de Noordzee. In veel gevallen kom je daar niet terecht.

ASIELZOEKERS HEBBEN RECHT op medische verzorging, maar dat recht staat in Kroatië onder druk, zegt Senga. Ze werkt voor de ngo Dokters van de Wereld als verpleegster in Hotel Porin. 'We kunnen de stroom patiënten nauwelijks aan en er is een groot medicijntekort. Elke avond zit er een lange rij vluchtelingen voor de deur van de dokter te wachten. Soms zie ik op een avond meer dan dertig patiënten en dan nog heb ik niet iedereen kunnen helpen.' Senga spreekt de patiënten standaard in het Duits aan. Dat verstaat vrijwel iedereen, want meer dan tachtig procent van de bewoners van Porin woonde eerder in Duitsland of Oostenrijk. 'Vooral zieke mensen worden teruggestuurd', zegt Senga. Dokters van de Wereld bereidt een rechtszaak voor bij het Europees Hof voor de Rechten van de Mens in Luxemburg met als aanklacht dat Kroatië wel erg veel zieke asielzoekers krijgt teruggestuurd. 'Zieke asielzoekers kosten een

'Op papier doet Kroatië het goed, maar in de praktijk laat de overheid de vluchtelingen aan hun lot over'

overheid handen vol geld', gaat de verpleegster verder terwijl ze de geïnfecteerde huid van een jongeman uit Afghanistan inspecteert. 'Die zijn ze in West-Europa natuurlijk liever kwijt dan rijk.'

Senga kan weinig anders doen dan de Afghaan een middel tegen het jeuken geven en hem doorverwijzen naar het ziekenhuis in Zagreb. Het zou goed zijn als iemand van de staf van Porin met hem mee kon gaan, omdat vluchtelingen vaak niet goed geholpen worden in het ziekenhuis. Ze spreken de taal niet en soms denkt het ziekenhuispersoneel dat vluchtelingen geen recht hebben op gezondheidszorg. Maar asielzoekers naar het ziekenhuis begeleiden, daar heeft niemand in Porin tijd voor. Directeur Anita Dakic moet het vluchtelingencentrum zien te managen met een handvol bewakers die geeuwend bij de receptie zitten en alleen in actie komen bij vechtpartijen. Het wasen, koken en schoonmaken wordt aan externe firma's uitbesteed.

Senga knipt elke pillenstrip in vieren. Niemand krijgt meer dan één dosis mee. Met een spuitje zuigt de verpleegster een deel van een vloeistof uit een flesje. Ze geeft de spuit gewikkeld in keukenpapier mee aan de vader van een klein meisje met obstipatie. 'Bewaren in de koelkast', roept ze hem na. En dan tegen mij: 'Als er stroom is tenminste.'

'PORIN IS GEEN PLEK waar je het lang volhoudt', zegt Sara Bencekovic (25). Ze staat aan het hoofd van Are You Syrious?, de grootste ngo in Kroatië die de belangen van vluchtelingen vertegenwoordigt. Are You Syrious? ontstond in de zomer

van 2015 toen de vluchtelingen in groten getale door de Balkanlanden trokken. De afgelopen twee jaar is ze bijna dagelijks in het opvangcentrum te vinden. Vrijwel elke asielzoeker kent ze bij naam.

Sara uit harde kritiek op de Kroatische overheid. 'Op papier doet Kroatië het best goed, maar in de praktijk laat de overheid de vluchtelingen aan hun lot over', zegt ze stellig. 'Kinderen van asielzoekers moeten naar school kunnen. Maar niemand die hen helpt om een school te vinden waar ze terecht kunnen. Asielzoekers die zes maanden in de procedure zitten, mogen volgens de Kroatische wetgeving werken. Opnieuw niemand die deze mensen de weg wijst. Onze vrijwilligers proberen te doen wat de overheid nalaat, maar asielzoekers krijgen niet waar ze recht op hebben.'

Om even te ontsnappen aan de grote drukte in Porin neemt Sara soms een adempauze op het binnenplein achter het hotel. Toen de stenen fontein met drie dolfijnkoppen nog werkte en het onkruid niet kniehooch stond, was dit voor hotelgasten vast een fijne plek om bij te komen van een dag sightseeing in Zagreb, maar nu stinkt het er naar urine. De kapotte wc's zorgen ervoor dat vluchtelingen hun behoefte buiten doen. 'Het begint onhoudbaar te worden. Niemand wil dat deze mensen hier zijn. De asielzoekers zelf niet en de Kroatische overheid ook niet.'

GEZINNEN MET JONGE KINDEREN worden doorgestuurd naar Kutina, het tweede vluchtelingencentrum van Kroatië, tachtig kilometer ten zuidoosten van Zagreb. Daar kunnen officieel 82 mensen terecht, maar inmiddels zijn het er veel meer. Vluchtelingen slapen er met vier, soms met zes mensen in een kamer van amper vijftien vierkante meter. Toch is de sfeer in Kutina meer ontspannen dan in Porin. Mannen, vrouwen en kinderen zitten samen op een bank in de centrale hal en kijken naar de televisie of tikken op hun gsm. Er is een kleine speeltuin en in de sporthal staan wat fitnessapparaten. Opvallend zijn de fris geschilderde muren. 'Daar heb ik voor gezorgd', zegt een stralende Salah (37). 'In Syrië was ik schilder. Hier vervel ik me toch maar.' In gebrekkig Engels legt Salah uit dat hij samen met zijn vrouw en vijf kinderen uit Syrië moest vluchten toen het leven daar onhoudbaar werd. 'We reisden van Griekenland naar Kroatië en door naar Oostenrijk, naar mijn twee broers. Negen maanden hebben we daar gewoond. We voelden ons er thuis. De kinderen gingen naar school en leerden Duits. Tot we afgelopen november werden opgepakt en binnen een dag op het vliegtuig naar Zagreb zaten. We begrijpen er niets van. Waarom mochten we niet in Oostenrijk blijven?'

Een eindje verderop zit Seve (38) op een laag krukje. Langzaam roert de Jezidische in een pan op een elektrisch tweepits kookplaatje. Seve kan elk moment bevallen van haar vijfde kind. In de pan drijven koolbladeren die ze straks gaat vullen met rijst en gehakt, een Iraaks gerecht waar de hele familie dol op is. Het is nog even

wachten tot dochter Rama (10) terug is voor ze kunnen gaan eten. Zoon Mourad (4) speelt met een opblaasbare krokodil. Jafo (18) is buiten aan het voetballen. 'Elke avond huil ik mezelf in slaap', zegt Seve met een zachte stem. 'Zeven maanden woonden we in Duitsland. Toen kwam het bericht dat we terug naar Kroatië moesten. Alleen mijn dochter Bousra (20) mocht blijven. Waarom weten we niet. Ik maak me vreselijk zorgen om haar. Ze is helemaal alleen achtergebleven in Beieren en spreekt geen Duits.'

Vader Shamo (39) toont foto's op zijn gsm van gesluierde Jezidi-vrouwen die met de handen op de rug gebonden op de grond zitten. Ze werden kort nadat de foto genomen was gestenigd. Jezidi's zijn christenen en doelwit van IS. In een schoolschriftje schreef Shamo een paar Engelse zinnen. 'Waar kan ik postzegels kopen? Ik wil brieven naar mijn familie sturen', lees ik. Nutteloze zinnen, zegt Shamo. 'Niemand van

mijn familie woont nog in Irak. Ze zijn allemaal op de vlucht of vermoord.'

Ook Sulaiman (34) uit het Noord-Iraakse Sinjar zag zijn familie uit elkaar vallen. Samen met zijn vrouw en drie kinderen werd hij zes maanden geleden uit Duitsland weggestuurd. 'Op een ochtend werden we opgehaald door de politie. Mijn moeder van zestig jaar mocht wel in Duitsland blijven. Ik bel bijna dagelijks met haar. Als ik een kans zie om terug te keren naar Duitsland zal ik niet aarzelen.'

Het mag niet volgens het VN-Vluchtelingenverdrag, maar gezinnen worden wel vaker uit elkaar getrokken in de Europese uitzettingprocedures. Meestal gebeurt het omdat mensen geen identiteitsbewijzen hebben om aan te tonen dat ze familie zijn.

HET CYNISCHE VAN de overvolle, verwaarloosde vluchtelingencentra in Kroatië is dat het niet in Kroatië's belang is om er iets aan te doen. Als

de Kroatische overheid de opvangcapaciteit uitbreidt en verbetert, kan dat een aanzuigende werking hebben op nieuwe vluchtelingen en op EU-lidstaten die ze kwijt willen. Het laat zich aanzien dat Kroatië liever aanstuurt op verslechtering van de opvang en in het verlengde daarvan misschien op een terugzendverbod, zoals eerder voor Griekenland werd ingevoerd.

Eenmaal terug in Kroatië hebben vluchtelingen weinig verweer meer. Ze kunnen naar de rechtbank stappen, als ze al weten dat dat een optie is en als ze daarvoor de financiële middelen hebben. Ten einde raad besluiten de meesten om dan maar Kroatisch asiel aan te vragen. Ze móeten wel, anders mogen ze niet in het opvangcentrum blijven.

Slechts 38 procent van alle asielaanvragen eindigt met een vergunning. Vluchtelingen die in andere EU-lidstaten bijna altijd op een status kunnen rekenen, halen vaak in Kroatië het

voor de nationale veiligheid'. Lokale ngo's en mensenrechtenorganisaties in Kroatië proberen aan te tonen dat vluchtelingen in hun land geen eerlijk proces krijgen. Samen met advocaten en asielspecialisten onderzocht Are You Syrious? maandenlang de dossiers van afgewezen asielzoekers. Eind april 2017 bracht de ngo een rapport uit waaruit bleek dat bijna alle afgewezen asielzoekers in Kroatië ervan worden beschuldigd een *'security obstacle'* te zijn.

Waarom ze precies een bedreiging vormen, is niet duidelijk, want asielzoekers mogen hun dossier niet inkijken, maar wat Sara wel weet is dat het 'zowat de enige mogelijkheid is die de internationale wetten bieden om asielzoekers uit Syrië of Afghanistan af te wijzen. Ook gezinnen met kleine kinderen worden vanwege de veiligheid afgewezen. Zelfs vluchtelingen die een tijdelijke verblijfsvergunning kregen en een verlenging aanvragen, krijgen plots te horen dat ze een veiligheidsrisico vormen.'

Specialisten migratierecht zijn ervan overtuigd dat Europa zal blijven vasthouden aan de afspraak dat vluchtelingen alleen asiel mogen aanvragen in het eerste EU-land dat ze betreden. Toch liggen er verschillende voorstellen voor hervorming van de Dublin-verordening op tafel. Eén voorstel betreft een relocatiesysteem zoals met Griekenland en Italië is afgesloten. Dit betekent dat asielzoekers in landen aan de buitengrenzen van Europa (Kroatië, Bulgarije, Hongarije) worden overgenomen door West-Europese landen. Het gaat dan alleen om asielzoekers die een hoge kans op erkenning hebben. Dit plan werkt alleen als alle opvangcentra in heel Europa aan dezelfde kwaliteitseisen voldoen en asielzoekers overal in Europa toegang krijgen tot een eerlijke procedure.

Ondertussen buigt het Hof van Justitie van de Europese Unie zich over de vraag of terugsturen naar het eerste land van binnenkomst in de EU wel mag als dat land doorreizen toestond om de grote massa vluchtelingen de baas te blijven, zoals tussen september 2015 en maart 2016 in Kroatië gebeurde. Wanneer het Hof zich hierover uitspreekt is niet bekend.

Hoe het verder moet met Kmal, Lajan en zoontje Duhon is onzeker. Statistisch gezien heeft het Iraakse gezin weinig kans op honoreren van hun asielaanvraag in Kroatië. Het laatste bericht is dat ze nog een zoontje hebben gekregen en overwegen om naar Duitsland te ontsnappen, waar een oom van Lajan woont, in de hoop daar wel asiel te krijgen.

Salah en Sulaiman wonen nog steeds met hun gezinnen in Kutina. De baby van Seve en Shamo is inmiddels geboren. Het is een jongetje en hij heet Klaus. Nadat moeder Seve was aangesterkt, is het gezin opnieuw naar Duitsland gereisd, heeft zoon Jafo via Facebook laten weten. 'Vraag me niet hoe', schreef hij. 'En ook niet hoe het verder moet. We zijn weer terug bij onze zus Bousra. Dat is het enige wat telt.'